

**NATUURHISTORISCHE EN ANDERE NOTITIES
NATURAL HISTORY AND OTHER NOTES**

Privé uitgave: H.K. Mienis, Kibboets Netzer Sereni, IL-7039500, Israël
Privately published: H.K. Mienis, Kibbutz Netzer Sereni, IL-7039500, Israel

Downloadable from: http://israel-nature-site.com/?page_id=1872%E2%80%8F

INHOUD-CONTENTS

Voorwoord – Preface..... 2

**Mienis, H.K.: Encounters with terrestrial beetles in kibbutz Netzer Sereni, 2.
Records of *Temnorhynchus baal* Reiche & Saulcy, 1856 3**

**Mienis, H.K.: Een eerste vondst van de Gevlekte Amerikaanse rivierkreeft
Orconectes limosus in het natuurgebied de Famberhorst in Joure en op
twee andere plaatsen in de Fryske Marren 6**

**Mienis, H.K.: More observations of the Asian ladybird beetle *Harmonia
axyridis* in kibbutz Netzer Sereni, Israel. Has the problem concerning
the origin of these beetles now been solved? 9**

**Mienis, H.K.: Een vreemde waarneming van een Levendbarende hagedis
Zootoca vivipara in het Wilhelminaoord, Sint Nicolaasga, Friesland ... 11**

**Mienis, H.K.: A picture of heralds blowing shell trumpets in the court of
King Noble in the famous fable concerning Reynard the Fox rewritten
by Johann Wolfgang Goethe 13**

Voorwoord

Dit 20^{ste} nummer van 'Natuurhistorische en Andere Notities – Natural History and Other Notes' bevat opnieuw vijf korte notities gebaseerd op vondsten, waarnemingen of studies gedaan in Nederland of Israël.

Deze nieuwsbrief is voorlopig gepland als een kwartaal uitgave. Van elk nummer zullen 50 gelijktijdig gedrukte exemplaren verschijnen die voornamelijk bestemd zijn voor bibliotheken van instituten en museums. Daarnaast is elk nummer ook gratis elektronisch verkrijgbaar via de website van mijn collega en vriend Oz Rittner:

http://israel-nature-site.com/?page_id=1872%E2%80%8F

Hoewel deze uitgave geheel voldoet aan de eisen die de 'Internationale Commissie voor Zoologische Naamgeving' gesteld heeft voor een wetenschappelijk tijdschrift, zullen in dit tijdschrift geen artikelen gepubliceerd worden die van invloed zijn op de naamgeving van een of andere wetenschappelijke eenheid.

Artikelen mogen overgenomen worden mits de schrijver daarover geïnformeerd is en de bron genoemd wordt.

Deze publikatie wordt geïndexeerd in de Zoological Record.

Ondertussen heeft deze publikatie een officieel 'International Serial Standard Number' ontvangen:

ISSN 2518-5705

Preface

This 20th issue of 'Natuurhistorische en Andere Notities – Natural History and Other Notes' contains again five short notes based on finds, observations or studies made in the Netherlands or Israel.

This newsletter is planned for the meantime as a quarterly. Of each number 50 simultaneously printed copies will appear which are primarily intended for libraries of institutes and museums. In addition each issue is downloadable free of charge by means of the website of my colleague and friend Oz Rittner:

http://israel-nature-site.com/?page_id=1872%E2%80%8F

Although this publication meets the standards of a permanent scientific journal as stipulated by the 'International Commission for Zoological Nomenclature' no articles will be published in this journal which will influence the nomenclature of a certain taxonomic unit.

Articles may be reprinted on the understanding that the author is informed about it and the source mentioned.

This publication is being indexed in the Zoological Record.

In the meantime this publication has received an official 'International Serial Standard Number':

ISSN 2518-5705

**Encounters with terrestrial beetles in kibbutz Netzer Sereni, 2.
Records of *Temnorhynchus baal* Reiche & Saulcy, 1856**

Henk K. Mienis

Kibbutz Netzer Sereni, IL-7039500 Israel

mienis@netzer.org.il

**Ontmoetingen met terrestrische kevers in kibboets Netzer Sereni, 2.
Waarnemingen van *Temnorhynchus baal* Reiche & Saulcy, 1856**

In de periode mei-juli werden geregeld middelgrote zwarte mestkevers waargenomen in Netzer Sereni, Israël. Een deel van deze kevers werd aangetroffen in een primitieve lichtval op de veranda van ons huis, andere exemplaren waren aanwezig onder lantaarnpalen hier en daar in de kibboets. Deze kevers bleken te behoren tot *Temnorhynchus baal* Reiche & Saulcy, 1856. Het is een kever waarvan de meeste soorten een Afrikaanse verspreiding hebben, maar *Temnorhynchus baal* is voornamelijk bekend uit de landen in het oostelijk deel van de Middellandse Zee en het Arabische schiereiland. Deze kever is gemakkelijk te herkennen aan het uitgeholde halsschild en de vorm van het platte kopschild.

In the last couple of years I noticed that medium sized blackish Scarabaeid beetles are regularly seen in kibbutz Netzer Sereni in the period May-July. Only in 2017 and 2018 I made a list of my observations but they were also seen in previous years.



Fig. 1: *Temnorhynchus baal* Reiche & Saulcy, 1856
Photograph: Oz Rittner

- 4 May 2017: one in light trap on verandah of our house.
- 1 July 2017: one in light trap on verandah of our house.
- 3 July 2017: one in light trap on verandah of our house.
- 5 July 2017: one in light trap on verandah of our house.
- 17 July 2017: one in light trap on verandah of our house.
- 18 May 2018 one specimen under street lantern.
- 26 July 2018: one near entrance of the kibbutz under lantern.

These beetles are well characterized by their concave pronotum and a flat headshield ending backwards into two points (Rittner, n.d.; Sabatinelli, 2013 and Khalaf, 2013 & 2014 – the latter are simply unlicensed copies of figures given by Rittner). The pronotum is densely punctuated, likewise the elytra but the punctures are weaker.

The upper side of the beetle is coloured dark black, the underside is light brown inclusive the legs which are becoming darker towards the extremities.



Fig. 2



Fig. 3

Fig. 2-3: *Temnorhynchus baal*.
Both photographs: Oz Rittner

Fig. 2: Note large concave area in the pronotum.

Fig. 3: Note large flat shield on the head ending into two points.

They turned out to belong to *Temnorhynchus baal* Reiche & Saulcyi, 1856, which is usually placed in the subfamily Dynastinae of the Scarabaeidae (Uliana & Yildirim, 2012; Rittner, n.d., Sabatinelli, 2013). Sometimes the Dynastinae are considered a subfamily of the Melolonthidae (Krell, 1993) or even a separate family Dynastidae). The flat shield on the head has given this beetle the common name Flat faced Rhinoceros Beetle, although in Egypt they like to call it the Strawberry beetle since the grubs of it are considered a pest of that fruit over there (Atwa & Hassan, 2014). Elsewhere it seems to feed among others on sugarcane (Uliana & Yildirim, 2012).

In Israel it is not considered a pest species since it is not mentioned in any of the classic books dealing with agricultural pests in Israel and its neighbouring countries (Avidov, Harpaz & Swirski, 1961; Rivnay, 1962, Avidov & Harpaz, 1969; Halperin, 1976).

Acknowledgement

I like to thank my colleague Oz Rittner (the Steinhardt Museum of Natural History, Tel Aviv University) for identifying part of the observed material, for additional personal information and especially for allowing me to use his photographs of this interesting species.

References

- Atwa, A.A. & Hassan, S.H., 2014. Bioefficacy of two entomopathogenic nematodes against *Spodoptera littoralis* Boisduval (Lepidoptera) and *Temnorhynchus baal* Reiche (Coleoptera) larvae. *Journal of Biopesticides*, 7 (2): 104-109.
- Avidov, Z. & Harpaz, I., 1969. *Plant pests of Israel*. 549 pp. Israel Universities Press, Jerusalem.

Avidov, Z., Harpaz, I. & Swirski, E., 1961. [Pests of the cultivated plants of Israel.] 546 pp. Magnes Press, Hebrew University, Jerusalem. [in Hebrew]

Halperin, H. (Ed.), 1976. [The Encyclopedia of Agriculture], 3: 893 pp. The Encyclopedia of Agriculture, Tel Aviv. [in Hebrew]

Khalaf, N.A.B.A.T., 2014. Checklist of the family Scarabaeidae (Scarab Beetles) from Palestine. In Fauna Palaestina. Part Four. Zoological Studies in Palestine between 1983-2014: 15-45.

Krell, F-T., 1993. Phylogenetisch-systematische Revision des Genus *Temnorhynchus* Hope, 1837 (Coleoptera: Scarabaeoidea: Melolonthidae: Dynastinae: Pentodontini) 1. Teil: Phylogenetische Analyse, mit Anmerkungen zur phylogenetisch-systematischen Methodologie. Beiträge zur Entomologie, Berlin, 43 (2): 237-318.

Rivnay, E., 1962. Field crop pests in the Near East (Including Pests of Grain-Fodder-, Truck-, and Industrial Crops). Monographiae Biologicae, 10: 450 pp. Dr. W. Junk Publishers, Den Haag

Uliana, M. & Yildirim, E., 2012. *Temnorhynchus baal* Reiche & Saulcy, 1856, a new species for the Turkish fauna (Coleoptera, Scarabaeidae, Dynastinae). Munis Entomology & Zoology, 7 (1): 523-525.

Web-sites

Khalaf, N.A.B.A.T., 2013. Checklist of the family Scarabaeidae (Scarab beetles) from Palestine.

https://issuu.com/dr-ormanalibassamkhalaf/docs/checklist_of_the_family_scarabaeidae

Rittner, O., n.d. Israel's Nature Site. Scarabaeidae: *Themnorhynchus baal* Reiche & Saulcy, 1856.

http://israel-nature-site.com/?page_id=329

Sabatinelli, G., 2013. *Temnorhynchus baal* Reiche and Saulcy, 1856.

www.glaphyridae.com/Dynastinae/Te_baal.html

Een eerste vondst van de Gevlekte Amerikaanse rivierkreeft *Orconectes limosus* in het natuurgebied de Famberhorst in Joure en op twee andere plaatsen in de Fryske Marren

Henk K. Mienis

Kibboets Netzer Sereni, IL-7039500 Israel

mienis@netzer.org.il

A first find of the Spinycheek crayfish *Orconectes limosus* in the nature reserve the Famberhorst in Joure and on two other localities in the Fryske Marren

A specimen of the Spinycheek crayfish *Orconectes limosus*, Fam. Cambaridae, an exotic, invasive crayfish of North American origin, was caught alive in a small stream in the private nature reserve the Famberhorst in Joure, Friesland. This streamlet receives its water from the much larger Jonkersloot, which forms the western border of the reserve. This exotic crayfish was already known to occur in that part of the Netherlands, but not yet from that locality. Two other records of dried out specimens in the same municipality the Fryske Marren (the Frisian Lakes) have been added.

Tijdens een lopend onderzoek naar het voorkomen van weekdieren (mollusken) in het particulier natuurgebied "de Famberhorst" in Joure, trof ik op 13 september 2018 tot mijn verrassing een zoetwaterkreeft aan in mijn geïmproviseerde schepnet dat wil zeggen een "tomado-zeef" aan een oude bezemsteel. Het relatief kleine exemplaar met een lengte van ongeveer 9 cm werd gevangen vlakbij de uitlaat van een overloop van water uit de Jonkersloot in het natuurgebied.

De grondkleur van de kreeft was licht met daarop rode vlekken en spikkels. Het lichaam eindigde in een soort waaiervormige staart bestaande uit staartvlekken die lichtbruin gekleurd waren.

Zowel in grootte als in kleur was dit exemplaar heel anders dan de Europese zoetwaterkreeft *Astacus astacus*, Fam. Astacidae, die nog maar op een plaats in Nederland voorkomt namelijk in een vijver op het landgoed "Warnsborn" bij Arnhem (Soes & van Eekelen, 2006). Daarom werd het exemplaar geconserveerd in 70% ethanol zodat ik het later thuis in Israël zou kunnen determineren.

De determinatie bleek daar geen problemen op te leveren. Het exemplaar kwam geheel overeen met de beschrijving van de Gevlekte Amerikaanse rivierkreeft *Orconectes limosus*, Fam. Cambaridae, een van de zeven exotische zoetwaterkreeften die in de Nederlandse wateren de plaats van de Europese zoetwaterkreeft ingenomen heeft.

De Gevlekte Amerikaanse rivierkreeft was de eerste exotische kreeft die in Nederland ooit werd aangetroffen namelijk in 1968 (Geelen, 1978). Daarmee begon ook de ellende met de Europese zoetwaterkreeft want de Gevlekte Amerikaanse rivierkreeft bracht de kreeftenpest mee vanuit het oostelijk deel van Noord Amerika. Een schimmelziekte die geen invloed heeft op deze Amerikaanse kreeft maar dodelijk is binnen een zeer korte tijd voor de lokale Europese soort.

Van alle nu in Nederland aangetroffen exotische zoetwaterkreeften (Tabel 1) is de Gevlekte Amerikaanse rivierkreeft de enige die bijna in geheel Nederland voorkomt. Ook uit Friesland zijn heel wat vindplaatsen bekend (Anoniem, nd). De vondst in de Famberhorst is dan ook niet geheel onverwachts.

Tabel 1: Exotische zoetwaterkreeften die in Nederlandse wateren zijn aangetroffen (naar Soes & van Eekelen 2006).

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Jaar van eerste vondst	Oorspronkelijk leefgebied
Turkse rivierkreeft	<i>Astacus leptodactylus</i>	1977	Oost-Europa
Californische rivierkreeft	<i>Pacifastacus leniusculus</i>	2004	Noord Amerika
Gevlekte Amerikaanse rivierkreeft	<i>Orconectes limosus</i>	1968	Noord Amerika
Geknobbelde Amerikaanse rivierkreeft	<i>Orconectes virilis</i>	2004	Noord Amerika
Rode Amerikaanse rivierkreeft	<i>Procambarus clarkii</i>	1985	Noord Amerika
Geen Nederlandse naam	<i>Procambarus acutus/zonangulus</i>	2005	Noord Amerika
Marmerkreeft	<i>Procambarus species</i>	2004	Waarschijnlijk Noord of Zuid Amerika

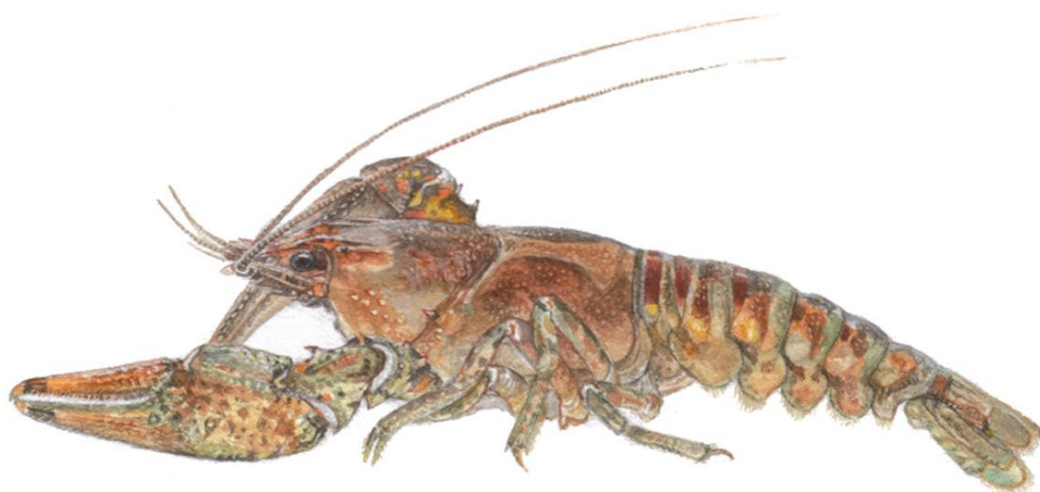


Fig. 1: de Gevlekte Amerikaanse rivierkreeft *Orconectes limosus* (Kopie uit B. Koese, 2008)

Zonder twijfel is deze kreeft via de overloop uit de Jonkersloot in het natuurgebied terecht gekomen. Ook onder de weekdieren (mollusken) die bij de uitlaat aangetroffen werden bevinden zich enkele exoten: Jenkins' waterhorentje *Potamopyrgus antipodarum* (uit Nieuw Zeeland), de Driehoeksmossel *Dreissena polymorpha* en de Quaggamossel *Dreissena bugensis* (beiden uit Oost-Europa), die nergens anders in de Famberhorst worden aangetroffen.

De Jonkersloot is een langzaam stromend afvoerwater, een soort ringvaart van de daaraan liggende polder. In het noord-oosten staat zij in verbinding met de haven van Joure en dan via de Zijlroede met een deel van de Friese Meren.

Bij mijn laatste omzwervingen in de gemeente de Fryske Marren (de Friese Meren) heb ik resten van de Gevlekte Amerikaanse rivierkreeft nog op twee andere plaatsen gezien. Op 3 oktober 2018 werd een geheel compleet maar verdroogd exemplaar aangetroffen op de afslag van de Bloksleat naar "Rufus aan het water". Op 7 oktober werden opnieuw uitgedroogde maar minder goed geconserveerde resten van een dergelijke kreeft aangetroffen in een grasveld in de Earsterskar, een natuurreserveaat dat beheerd wordt door It Fryske Gea (= Het Friese Landschap).

Dankwoord

Mijn dank gaat uit naar de eigenaar van Famberhorst de heer Dominicus Johannes Bergsma voor de mogelijkheid om het particuliere natuurgebied op de aanwezigheid van weekdieren te onderzoeken. Verder dank ik Judith Gerritzen en Leo Meerema om mij kennis te laten maken met de Earsterskar.

Geraadpleegde literatuur

Anoniem, n.d. Anemoon Verspreidingsatlas Kreeftachtigen.

www.verspreidingsatlas.nl/S900059

Geelen, J.F.M., 1978. The distribution of the crayfishes *Orconectes limosus* (Rafinesque) and *Astacus astacus* (L.) (Crustacea, Decapoda) in the Netherlands. Bijdragen tot de faunistiek van Nederland V. Zoologische Bijdragen, 23: 4-19.

Koese, B., 2008. Zoetwaterkreeften in Nederland – Herkennen en voorkomen.

www.werkgroepexoten.nl/meetings/workshop2008/wsekk_koese.pdf

Soes, M. [D.M.] & van Eekelen, R., 2006. Rivierkreeften een oprukkend probleem? De Levende Natuur, 107 (2): 56-59.

More observations of the Asian ladybird beetle *Harmonia axyridis* in kibbutz Netzer Sereni, Israel.

Has the problem concerning the origin of these beetles now been solved?

Henk K. Mienis

Kibbutz Netzer Sereni, IL-7039500 Israel

mienis@netzer.org.il

Meer waarnemingen van het Aziatische lieveheersbeestje *Harmonia axyridis* in kibboets Netzer Sereni, Israel.

Is het probleem betreffende de oorsprong van deze kevers nu opgelost?

Na de eerste twee vondsten van het Aziatische lieveheersbeestje *Harmonia axyridis* in of nabij mijn woning in kibboets Netzer Sereni, Israel, heb ik drie andere exemplaren gevangen in mijn woonplaats. Een kroop rond in de verse groentebak in onze ijskast, een ander kwam om het leven door elektrocutie in een UV-licht insectenval, en het derde exemplaar werd aangetroffen in een koel-vitrine voor verse groente en speciaal fruit in het winkeltje van de kibboets. Het exemplaar dat rondkroop in onze koelkast was daar zo goed als zeker terecht gekomen met groene blad-uien *Allium cepa*, gekocht in de kibboetswinkel. Deze groente was afkomstig uit moshav Bnei Atarot. Dit versterkt de opvatting dat een of meerdere groentekwekers in Israël deze agressieve natuurlijke vijand van bladluis illegaal geïmporteerd heeft en toepast in de bestrijding van bladluis.

Three days after I published the second record of the Asian ladybird beetle* *Harmonia axyridis* in kibbutz Netzer Sereni (Mienis, 2018), a third specimen was found crawling in our refrigerator on the 26th of July 2018. The colour of this third specimen was a little bit more reddish but like the previous one it had only a tiny black spot at each side of the elytra. The black "W" on the pronotum was less developed, but otherwise all the other characters like the pale coloured legs and the horizontal notch at the rear end of the elytra (Fig.1) were present.

This Asian ladybird beetle reached most likely our refrigerator with a batch of Green Green onion that had been grown in Moshav Bnei Atarot not far from Ben Gurion Airport.

A fourth specimen was found electrocuted in the author's house in an UV-light insect trap on the 10th of August 2018. This time it was identically coloured as the first one with 18 black dots of various sizes on a pale orange background of the elytra (Mienis, 2017).

Each Friday morning when I'm buying fruit and vegetables in our local shop, I have a look in the cold shelves where the more expensive fruits and especially the fresh green herbs are being stored. Most herbs are packed in closed plastic bags except for the long leaves of several onion-like species. On the 17th of August 2018 a fifth dead Asian ladybird beetle was indeed encountered in that cupboard. This find reinforces the opinion that the Asian ladybird beetles found in the author's house were introduced with herbs and maybe other vegetables or fruits bought in the local shop in kibbutz Netzer Sereni. This means that somewhere in Israel they use this invasive Asian ladybird beetle most probably in controlling infestations of aphids on herbs being grown in a biological way.

So far only the orange-red variety of this invasive and extremely aggressive Ladybird beetle has been observed by me in Israel. The ones from Israel tend to be somewhat smaller than the specimens seen everywhere in the Netherlands.

References

Mienis, H.K., 2017. A first record of the Harlequin ladybird *Harmonia axyridis* from Israel (Coleoptera, Coccinellidae). *Natuurhistorische en Andere Notities – Natural History and Other Notes*, 14: 5-7.

Mienis, H.K., 2018. A second record of the Harlequin or Asian ladybird beetle *Harmonia axyridis* from kibbutz Netzer Sereni, Israel. *Natuurhistorische en Andere Notities – Natural History and Other Notes*, 19: 9-10.

*** Important remark**

In my previous reports concerning finds of *Harmonia axyridis* (Mienis, 2017 & 2018) I have used two common names for this species: the Harlequin ladybird and the Asian ladybird. *Harmonia axyridis* is the true Asian ladybird, while the Harlequin ladybird is another *Harmonia* species *Harmonia quadripunctata*. Although both are multi coloured species, they differ constantly in form.



Fig. 1: The Asian ladybird beetle *Harmonia axyridis* showing the horizontal notch at the rear of the elytra (Photo: Henk Mienis)

Een vreemde waarneming van een Levendbarende hagedis *Zootoca vivipara* in het Wilhelminaoord, Sint Nicolaasga, Friesland

Henk K. Mienis

Kibboets Netzer Sereni, IL-7039500 Israël

mienis@netzer.org.il

An odd observation of a Viviparous lizard *Zootoca vivipara* in Wilhelminaoord, Sint Nicolaasga, Friesland

A single specimen of the Viviparous lizard *Zootoca vivipara*, Fam. Lacertidae, was encountered in a small hole in a piece of wood covered by soil in the rather open forest of Wilhelminaoord, Sint Nicolaasga, Friesland.

Op 4 oktober 2018 heb ik een bezoek gebracht aan het Wilhelmina-Oord, een natuurreservaat van It Fryske Gea (het Friese Landschap), en het nabijgelegen Wilhelminaoord, een woonzorgcentrum en wandelbos, in Sint Nicolaasga, Friesland. De reden van het bezoek was een vervolg onderzoek van de landslakkenfauna van beide gebieden waarmee ik in 2017 ben begonnen (Mienis, 2018).

De eerste paar uur heb ik het natuurreservaat onderzocht, daarna heb ik ook hier en daar naar slakken gezocht in het Wilhelminaoord. Het laatst genoemde gebied verschilt van het natuurreservaat door de bijna gehele afwezigheid van ondergroei tussen de hoog opgaande bomen. Hierdoor is dit wandelbos veel meer open, dan het dichtbegroeide natuurreservaat.



Fig. 1: Een Levendbarende hagedis *Zootoca vivipara* (Foto: Henk Mienis)

Op een plaats in de buurt van het woonzorgcentrum stonden enkele stapels bakstenen, grotere plavuizen en enige stukken hout waren halfbegraven tussen de bomen. In een van de stukken hout zat een gat met een doorsnee van ruim anderhalve centimeter.

Tot mijn verbazing zag ik in dat gat een hagedis zitten (Fig. 1). Wat ik ook deed de hagedis vertikte het om uit dat gat te komen.

Na veel wikken en wegen ben ik tot de conclusie gekomen dat het hier om een Levendbarende hagedis *Zootoca vivipara* (vroeger *Lacerta vivipara*), Fam. Lacertidae, ging. Dit komt overeen met de gegevens verstrekt door Bergmans & Zuiderwijk (1986) en aanvullende gegevens op het internet, dat alleen de Levendbarende hagedis op het vasteland van Friesland voorkomt. Op de Friese Waddeneilanden Vlieland, Terschelling, Ameland en Schiermonnikoog komt wel de Zandhagedis *Lacerta agilis* voor. Op sommige eilanden komen zelfs beide hagedissen voor.

Het biotoop aanwezig in het Wilhelminaoord: een open bosgebied, past bij dat van de Levendbarende hagedis maar wordt gemijd door de Zandhagedis (Arnold & Burton, 1978).

Geraadpleegde literatuur

Arnold, E.N. & Burton, J.A., 1978. A field guide to the reptiles and amphibians of Britain and Europe. 272 pp. Collins, London.

Bergmans, W. & Zuiderwijk, A., 1986. Atlas van de Nederlandse amfibieën en reptielen en hun bedreiging. Vijfde herpetogeografisch Verslag. Bibliotheek K.N.N.V., 39: 177 pp. Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Hoogwoud & Nederlandse Vereniging voor Herpetologie en Terrariumkunde "Lacerta".

Mienis, H.K., 2018. Een eerste verkenning van de aanwezigheid van landslakken in Wilhelmina-Oord nabij Sint Nicolaasga, Friesland. Spirula, 416: 23-24.

A picture of heralds blowing shell trumpets in the court of King Noble in the famous fable concerning Reynard the Fox rewritten by Johann Wolfgang Goethe

Henk K. Mienis

Kibbutz Netzer Sereni, IL-3079500 Israel

mienis@netzer.org.il

Een afbeelding van herauten die op schelpentrompetten blazen aan het hof van koning Nobel, de leeuw, in de beroemde fabel over Reintje de Vos herschreven door Johann Wolfgang Goethe
In een geïllustreerde oplage van de fabel betreffende Reintje de Vos, herschreven in vers vorm door Johann Wolfgang Goethe, komt een plaat voor, oorspronkelijk getekend door Wilhelm Kaulbach (1804-1874), waarop twee apen als herauten aan weerszijde van koning Nobel's troon op een schelpentrompet blazen. Waarschijnlijk heeft de tekenaar nooit een echte schelpentrompet gezien, want de herauten gebruiken schelpen van relatief heel kleine soorten mariene slakken. Links blaast een heraut op een *Cerithium*-achtige schelp, rechts wordt een Turrid-achtige schelp gebruikt.

The famous medieval allegorical fable dealing with Reynard the Fox has been rewritten over and over again in many languages. One of the better known is that by Johann Wolfgang Goethe. He finished his story in verse form in 1773 and the first edition of it was printed in 1774.

In front of me I have a pocket edition of his verse issued by Insel Taschenbuch in 1975 as Goethe: Reineke Fuchs, with steel engravings after drawings by Wilhelm Kaulbach (1804-1874).

On one of the first plates King Noble, the lion, is sitting on his throne and is receiving his "people" i.e. all the other animals on Whitsunday. On both sides of his throne a herald is standing, in this case a monkey, blowing a shell trumpet (Fig. 1 – see next page).

Kaulbach made drawings of rather tiny gastropods, which were probably in front of him and turned them into shell trumpets. The herald on the left seems to blow on a Cerithid species, while the one to the left used most probably a Turrid one i.e. Kaulbach had most probable never seen a true shell trumpet.

Reference

Goethe, [J.W.], 1975. Goethe Reineke Fuchs mit Stahlstichen nach Zeichnungen von Wilhelm Kaulbach. Insel Taschenbuch, 125: 176 pp. Insel Verlag, Frankfurt am Main.



Fig. 1: King Noble on his throne with two heralds blowing a shell trumpet.
(After a drawing by Wilhelm von Kaulbach)